

Houtsorteringen en kwaliteiten

Het hout voor uw meubel of uw vloer komt uit een boom. Die boom bevat een aantal eigenschappen die we in het gebruik als 'fouten' gaan beschouwen. Zo zit er midden in de stam dikwijls een grote barst, we noemen dat het hart. De plaats waar de takken groeien, daar groeit de houtvezel op een andere manier en in het verzaagde hout noemen we dat knoesten of weren. Daarrond is ook warrige houtvezel aanwezig of gedraaid, getorst hout. De densiteit van de vezels vertoont op die plaatsen grote verschillen wat zijn invloed heeft op het werken van het hout. Uitwendige beschadigingen zijn er ook, denk maar aan diverse insecten die in het hout boren of vogels die aan de stam pikken. Wat we ook vaak vinden zijn stukken metaal. Dit kan er moedwillig in geslagen zijn of dat kan van obussen en kogels afkomstig zijn. Onze West-Europese bossen waren immers dikwijls het decor van schietspelen, als het al geen oorlogen waren.

Voor de verwerking in gebruiksvoorwerpen beschouwen we dus deze eigenschappen als 'fouten' (tegen de perfectie) en we gaan daar ook een kwaliteitsconnotatie aan geven.

Voor structuurhout (dus voor dragende structuren zoals balken of hout voor houtskeletbouw) bestaat er een (visuele) kwaliteitskeuring, die het hout in klassen indeelt en waarmee dan verder wordt getaxeerd voor wat dat hout bruikbaar is. Dit is in bijzonder belangrijk voor massieve balken. De hoeveelheid en grootte van de knoesten kunnen een negatieve invloed hebben op de stijfheid van de balk en zo kruip veroorzaken. Kruip is het doorbuigen van de balk over termijn. Valbreuken moeten geweerd worden en barsten kunnen slechts heel beperkt.

Voor onder meer muziekinstrumenten zijn de eisen nog veel strenger en spreekt men over uitgesproken rechtdradig hout met een gelijkmatige structuur. Soms wordt een specifieke tekening gebruikt als decoratief element zoals in wortelhout.

Binnenhout voor meubelen en parket wordt ook ingedeeld in visuele kwaliteiten. Het gaat over de aanwezigheid en de hoeveelheid van knoesten, van barsten, verkleuringen, andere beschadigingen zoals van insecten. Hardheid en sterkte is ook belangrijk.

Als we een meubel maken of we plaatsen een massief parket, dan moet de plank een voldoende dragend vermogen hebben. Met een balkafstand van 40 cm mag een 20 mm plank niet doorbuigen. De hardheid van het hout moet ook voldoende zijn om te voorkomen dat een kleine impact een put of kras veroorzaakt. Dennenhout is bijvoorbeeld veel te zacht voor meubelen of parket, maar is wel goed geschikt voor structuurhout omwille van de vezelachtige celstructuur. De keuze van de houtsoort hangt dus met de nodige consideratie samen met haar toepassing.

Het uitzicht wordt bepaald door de jaarringen en de aanwezigheid van stringen zoals knoesten en barsten. Er bestaan diverse klasseringen, soms officieel, soms officieus maar dikwijls propriëtair. Sommige klasseringen zijn ook precies elastieken, bijvoorbeeld als het gaat over de grootte van knoesten. Voor eikenhout heeft de Franse houtzagerijsector een klassering opgesteld, de QF en QB normen. Zo heb je QF1a voor eerste keus hout, QF2 voor mooi rustiek hout en QF4 voor planken met hartbarsten in. De Belgische parketsector, ism Fedustria, heeft deze normering in een eigen, nog meer gedetailleerde classificatie opgenomen, waarbinnen er tussendoor nog onderscheid gemaakt wordt in de dikte van het product. Ook binnen de Europese normering zijn er verschillende produktgroepen. De ene eerste keus is met andere woorden de andere niet. De wildgroei aan eigen normen en benamingen maakt het vergelijken er niet makkelijker op, erger, u weet niet altijd goed wat u bestelt. Het staal in de showroom is dikwijls slechts ter illustratie en voor de correcte beschrijving van de kwaliteitssortering van het hout bent u beter aangewezen op een normerende beschrijving op bijvoorbeeld de website van de producent, verkoper of vakfederatie.

Daarmee vermijdt u later discussie over het uitzicht van het hout. Nu is het ook niet zo dat de normeringen zomaar letterlijk dienen genomen te worden. Als de norm zegt knoesten tot 25 mm en uw parket bevat één gezonde knoest van 30 mm, is dat niet meteen een reden om die plank uit te breken. Bevat uw parket meerdere grotere knoesten, dan heeft u wel reden tot klagen. Wat met de uitdrukking 'knoesten tot 25 mm diameter of het equivalent in kleine knoestjes' of hoe moet men dat nu wiskundig gaan interpreteren? Hier dient het adviserend oog van een objectieve houtkenner soelaas te brengen. De interpretatie van de normen voor een natuurproduct is soms wel eens voer voor heftige discussies. Redelijkheid moet hier de maatstaf zijn maar grote knoesten in een eerstekeusparket is fout.

Er bestaan ook propriëtaire uitbreidingen op de officiële normen. Zo heb je een officieuze norm 'QF5' voor eikenhout dat nog rustieker is dan QF4, zeg maar wat niet voldoet voor de norm QF4, dat wordt dan QF5. Soms heet het 'qualité palette'. Er is een sortering 'piqûre' en dat staat dan voor hout vol met gaatjes van de houtworm. Hout kan geel verkleurd zijn, en de oorzaak daarvan is een schimmel of het kan blauw geworden zijn, dat komt door de aanwezigheid van (een stuk) metaal. Allemaal 'fouten' die door sommigen als decoratief worden ervaren, er zijn heel wat creatieve mensen die er mooie dingen kunnen mee maken. Wat afval is voor de een is soms een schat voor de ander.

Vroeger had men genoeg aan eerstekeus kwartiershout en eventueel nog een eerste bis, en die had knoesten tot 10 mm. De mode is in die mate veranderd dat grote knoesten en barsten nu ook als mooi ervaren worden. Het mooie hout is zelfs voor een groot stuk uit de markt. Een en ander wakkert uiteraard wel de discussie aan in hoeverre het geleverde hout nu wel overeenkomt met het staal in de winkel en met de norm opgegeven op de bestelbon. Een duidelijke beschrijving is dus noodzakelijk.

Karl Herrebout, Januari 2019